



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Gnoti Seautón, Sive Arnoldi Geulincs Ethica

Geulincx, Arnold

Lugd. Batav., MDCLXXV

§. 5. Temperantia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48728](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48728)

et, multæque similes, quas longum esset hic recensere) omnes tamen commode referuntur ad justitiam & æquitatem, ut infra satis patebit. Per justitiam autem oportet intelligere non Cardinalem sed particularem, ut infra, quæ omnes particulares Virtutes non aliud sunt, quam una & eadem Virtus, Virtus in diversis circumstantiis reperta: nam idem propositum, quod inter secunda temperantia vocatur, inter adversa fortitudo, est inter dandum liberalitas, inter retinendum frugalitas, in rebus divinis pietas religioque, in rebus civilibus æquitas & justitia, & sic porro: ex quo etiam intelligis quod Tract. I. dicebamus, ubi de habitu dictum est, Virtutem totam haberi posse simul & semel, non opus esse longâ die, non multo Zephyro & hirundine multâ ut Virtutem consequamur: eam posse jam nunc hoc momento haberi, scil. ut quæ consistat in uno: faciam quod jubet Ratio.

§. 5. Temperantia.

Temperantia est Virtus inter res secundas deprehensa: cum enim inter res secundas conexistens, prodit in Officium suum Virtus, quatuor suis proprietatibus (vulgo Cardinales nominant Virtutes) stipata. Hoc ipso nullo alio accedente induit

dui Rationem temperantiæ: nam quia ter res secundas, cum omnia fluunt ex voto (ut dicere solemus) firmum efficacique propositum habet id unum faciendi, quod jubet Ratio, atque ex eo proposito diligenter semper auscultat, quid mandet Ratio, idque ubi perceperit exsequitur, nunquam; id exsequitur, omni suâ curâ & contemplatione dimissa: intelligitur hoc ipso temperantissimus homo esse. Ex his clarissime patet frustra fingi novam aliquam Virtutem ultra quatuor istas Cardinales, quæ sit Temperantia, & quæ speciale hoc Officium habeat, ut res secundas moderetur (qualiter in Scholis fingi solet) videmus enim ex iis, quæ præcesserunt quam clarissime, si Virtus modo cum quatuor illis Cardinalibus, quæ deferere illam nunquam possunt, inter res secundas ponatur hoc ipso & nullo alio externis adveniente, induere perfectissimam Rationem temperantiæ, idque præcipue propter Humilitatem ei adstantem: ut non immerito etiam definiri Temperantia possit: *Humilitas inter secunda: sicut & Fortitudo non aliud est, quam Humilitas inter adversa.* Qui ergo Particulares illas Virtutes inducunt, atque inter se distinguunt, *enmultiplicantentia sine necessitate.*

Res secundæ sunt, quæ delectationem seu voluptatem conferunt: possuntque in classes aliquas memoriæ causa dirigi.

I. Classis pertinet ad corpus, atque res secundæ illius generis voluptatem adferunt corporalem, in quo numero primum est sanitas & bona valetudo corporis, quam sequuntur robur & pulcritudo, vigorque omnium sensuum, & ad motum ac exercitia agilitas & expeditio membrorum: quæ omnia sine dubio magnam nobis adferre solent voluptatem, imo sine his, quamdiu hic in corpore versamur, & homines sumus, vix potest esse aliqua sincera voluptas, cui non aliquid admisceatur tristitiæ. Ne tamen existimes felicitatem sine his Viro Bono competere non posse: non idem est lætari seu deliciis affluere & beatum agere: beatus ille est cui ex animi sententia cuncta succedunt, qui nec agit nec patitur quicquam secus quam vult; quod fieri potest etiamsi dolor forte & passionibus aliquæ, Timor, Tædium &c. Voluptatem (quæ alioqui Felicitatem consequi solet) interturbent. (Plura de his ubi de præmio Virtutis, & nominatim de ipsa Felicitate dicitur.)

II. Classis ad animalem voluptatem pertinet, in qua recensentur primum *Pastus &*

b 4

Venus

Venus (hæc enim nobis ut animalibus competunt) quo etiam reduci possunt ea quæ ambigunt quodammodo inter hanc & proxime sequentem classem, nempe suffus, musica & spectacula seu amœnitas: cum enim duo priora ad gustum & tactum referantur, hæc posteriora pertinent ad reliquos sensus.

III. Classis continent eam, quæ pertinet ad humanam voluptatem, in qua præcipue elucet dignitas & potentia: Dignitas in honoribus, Officiis ac muniis publicis, aliorum existimatione & famâ, reverentiâ, assurrectione, delatione, cessione & similibus punctis consistit. Potentia vero in opibus, maximè gratiâ, & amicorum numero, & populi favore consistit.

IV. Classis continet ea, quæ conferunt voluptatem spiritualem, in quibus sunt Virtus & sapientia: ad Virtutem spectant etiam actiones probæ, Officia atque exercitia Virtutum; ad Sapientiam disciplinæ omnes, artes & scientiæ revocantur. Atqui hæc sunt quatuor classes rerum secundarum per se: per se enim & propriâ quasi vi injicere nobis magnam delectationem ac voluptatem solent, præsertim ea, quæ posterioribus classibus continentur. Nam & voluptates Spirituales humanis potiores

res sunt, & hæc animalibus, & animales corporalibus, ut cuique nostrum conscientia & experientia notum est.

Dantur vero quædam etiam per accidens secundæ; quæ non vi suâ sed consuetudine vel persuasione voluptatem conferunt: quæ enim facere consuevimus, ea etiam si subinde molesta potius quam jucunda sint, tandem tamen iuvat facere. Ut qui aliquoties in Indiam per summa pericula tempestatem, ac terrores, gravissimaque incommoda navigarunt, iterum iterumque navigare eo volunt: similiter persuasio potest rem aliquam nobis jucundam reddere, quod sæpe contingit in cibus, ut videmus puellam illam, quæ ad Alexandrum Magnum adducebatur, esu aranearum admodum fuisse delectatam.

Igitur hisce rebus secundis vel omnibus vel parte bonâ earum affluentibus, constare tamen Ratione, nihil, propter voluptatem, quam nobis adferunt, facere vel omittere, sed omnia sua Officia ex Ratione metiri, hominis est Temperantis.

Dicunt Peripatetici temperantiæ esse voluptatem moderari, sed quam falsi sunt tunc patebit, cum de passionibus dicemus.

Hoc solum est hominis Temperantis.

b s

nega-

18 *Intemperantia & Stupor, §. 6.*

negative se habere erga voluptatem, & ejus causâ nec facere quicquam nec omittere.

§. 6. Intemperantia & Stupor.

Virtutes præsertim particulares constituunt mediæ inter duo extrema vitia, quorum alterum per excessum, alterum per defectum abit à medio Virtutis, ut ostendimus Tract. 1. Temperantia in excessu Stupor, in defectu Intemperantia opponitur, licet invertat hæc fere vulgus Ethicorum, sed errant, ut videre potes loco citato.

Intemperantia est prosecutio voluptatis; Stupor est fuga voluptatis: Temperantia vero est, neque prosequi, neque fugere voluptatem, sed solo Officio & Ratione moveri: est igitur Stupor nimia Temperantia (hæc Temperantia enim negativè voluptatem contemnit, ille Stupor etiam positive) Intemperans parum Temperans est (hic enim voluptatem affectat, quam Temperans contemnit.)

Intemperantiæ imprimis duæ sunt species, Cupiditas & Intemperantia strictè dicta: Cupiditas prosequitur voluptatem absentem; *Intemperantia fruitur præsentem,*
eique